

Gyógyszer- és drogfogyasztással összefüggő halálesetek

A magyar jogi szabályozás a halál körülményei alapján megkülönbözteti a természetes úton bekövetkező halálesetek és a rendkívüli halál fogalmát. Rendkívüli halál esetén kötelező a hatósági vizsgálat, s ennek keretén belül a hatósági boncolás. A rendkívüli halál fogalmába tartozik a hirtelen halálesetek köre, amikor megelőző betegség nem ismert és a halál rövid idő alatt áll be. Lényegében tehát természetes okú halálról van szó, a körülmények és a váratlanság indokolják a halálok tisztázását és a rendkívüli halálesetek egyéb csoportjaitól való elhatárolást. Az egyéb csoportok egyike az orvosi tevékenységgel kapcsolatosan bekövetkező halál, a másik fő csoportot az erőszakos halál formái alkotják. Ezek a bűncselekmény, öngyilkosság és baleset következtében beállt halál esetei. A gyógyszer- és drogfogyasztással, illetőleg a függőségi állapotokkal kapcsolatos halálesetek mindegyike besorolható az említett rendkívüli halál csoportokba, azaz ezen esetekben hatósági boncolásra kerül sor, amelynek során a boncolást igazságügyi orvosszakértő a kiegészítő vizsgálatokat igazságügyi vegyész és toxikológus szakértő végzi, és a halál körülményeinek tisztázásában a rendőrség is közreműködik.

A főváros területén a hatósági boncolásokat a Semmelwies Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézete végzi. A következőkben ismertetésre kerülő esetek az elmúlt évek boncolási jegyzőkönyvei közül kerültek kiválasztásra. A válogatás szempontja az volt, hogy demonstráljuk a gyógyszer- és drogabúzus, valamint -függőség legtipikusabb halálhoz vezető eseteit, illetőleg az ezen a területen az elmúlt évek során megfigyelhető változásokat. A kiválasztott esetek döntő többségében az áldozatok fiatalok, akiknél a boncolás „a kornak megfelelően egészséges belszervi állapotot” regisztrált.

A halálesetek lényegében három nagy csoportot képeznek. Az első csoportba az öngyilkosságok tartoznak. Ezen esetekben az öngyilkosság motivációjaként csak a függőségi állapottal összefüggő pszichés változások, illetve az akut befolyásoltság során kialakuló magatartászavarok tárhatók fel. Ezekről az esetektől el kell határolni azokat a haláleseteket, amelyek eleinte öngyilkosságnak tűnnek, a vizsgálatok azonban a bódult állapotban elszenvedett baleset tényére utalnak. A balesetek egy részében a baleseti eredet vitathatatlan. Ekkor a baleset körülményeinek vizsgálata, az elősegítő tényezők elemzése tárja föl a narkotikumok okozta befolyásoltságot, amely a boncolási jegyzőkönyvek véleményi részében, mint „a figyelő-, vigyázóképességet nagyfokban csökkentő tényező” szerepel. A harmadik fő csoport is lényegében baleseti jellegű, a szerek túladagolásából származó heveny, halálos mérgezés.

A gyógyszer- és drogfüggőség magyarországi vizsgálata során nem hagyható figyelmen kívül az alkoholfüggőség. Az alkohol, mint a legáltalánosabb bódító hatású szer, a leggyakoribb függőséget és akut mérgezéses állapotot kiváltó tényező. Mind a fiatal, mind pedig a középkorú generáció esetében megfigyelhető az a jelenség, hogy a szóban forgó személyek függőségi állapotát altató- és nyugtatószerek alkohollal történő együttes fogyasztása alakítja ki. A szerek egymást erősítő hatása lehetővé teszi, hogy a kívánt hatást olyan mennyiségek alkalmazásával ériék el, amelyek – ezen szerek árát is figyelembe véve – könnyen megszerezhetők és megfizethetők.

K. J. 64 éves férfit otthonában találták felakasztva. Környezete elmondása szerint alkoholista, narkomán életmódot folytatott. Halálának közvetlen oka akasztási fulladás volt. A laboratóriumi vizsgálatok enyhe fokú alkoholos befolyásoltságot igazoltak, valamint két fajta altató és nyugtatószer bomlástermékeinek szervezeti jelenlétét igazolták.

G. T. 19 éves férfit otthonában, a bordásfalra felakasztva találták hozzátartozói. Nem tettek említést arról, hogy tudomásuk lett volna rendszeres alkohol- vagy gyógyszerfogyasztásról. Az egészséges fiatalember halála akasztási fulladás miatt állt be. Szervezetéből csekély mennyiségű alkohol, valamint altatószer hatóanyaga és bomlásterméke volt kimutatható.

Az altató, nyugtató hatású szerek használata alkohol fogyasztása nélkül is előfordul. Különösen riasztó jelenség, hogy egészséges fiatalok milyen könnyen hozzáférhetnek ezen szerekhez. Többféle szer egyidejű szervezeti jelenléte, még ha terápiás mennyiségben van is jelen, fel kell vesse a szerrel való visszaélés gyanúját.

R. A. 18 éves férfit édesanyja otthonukban felakasztva találta. A halál időpontjában alkohol a férfi szervezetében nem volt, azonban több, különböző típusú altató- nyugtatószer hatóanyaga és bomlásterméke volt észlelhető. A szerek mennyisége önmagában nem okozott halált, és olyan fokú bódultságot sem, ami az önakasztást lehetetlenné tette.

Sz. A. 15 éves lányt ugyancsak szülei találták meg otthonukban, felakasztva. A vérben, a vizeletben, a zsigerekben és a gyomorban barbiturát típusú altatószer hatóanyagai voltak jelen. A szer terápiás mennyiségben volt jelen, bódulatot okozhatott, de mérgezést vagy halált nem eredményezett.

Az öngyilkosságnak látszó balesetek esetében is számolnunk kell a kombinált alkohol-gyógyszer hatással. A fiatalok sok esetben az alkohol és gyógyszerfogyasztás színteréül együttlétüket választják, a szert csoportosan fogyasztják házibulik, diszkó, kirándulások alkalmával.

Sz. Gy. 16 éves és K. J. 17 éves fiúk vidékről érkeztek a fővárosba. Utazásuk célját nem ismerjük. A hajnali órákban a Keleti pályaudvar külső vágányain, a síneken sétálva ütötte el őket a vonat. Haláluk közvetlen oka traumás sokk volt.

A boncoláshoz az iratokat „öngyilkosság” megjelöléssel kaptuk. Ugyanakkor az öngyilkosságra nem jellemző, hogy az áldozat a szerelvényt a sínek között, a vonat haladási irányával azonos irányban sétálva várja. A boncolás egyértelműen igazolta, hogy az elütetés mindkét fiatalembert hátulról, álló testhelyzetben érte. Az előzményi adatok szerint a vonat hangjelzéssel figyelmeztette a fiúkat a veszélyre, de ők nem reagáltak, a vonatvezető fékezése sem tudta megakadályozni a balesetet. A boncolás során nem találtunk olyan megbetegedést vagy elváltozást, amely magyarázta volna ezt a figyelmetlenséget. A toxikológiai vizsgálat mindkét esetben gyakorlatilag azonos mértékű, a közepes és súlyos fokú alkoholos befolyásoltság határértékének megfelelő alkoholos befolyásoltságot és a Diazepam nyugtató hatóanyagainak és bomlástermékeinek szervezeti jelenlétét igazolta. Ez a heveny befolyásoltság csökkenthette oly mértékben a két fiatal térbeli és időbeli orientáltságát, hogy a veszélyt nem érzékelték, a külvilág ingereire „süketek” voltak.

Öngyilkosságnak látszó balesetekhez nemcsak a gyógyszerek vagy kemény drogok vezethetnek. Az Igazságügyi Orvostani Intézet boncolásai között viszonylag csekély számú a valódi drogokkal összefüggő haláleset. A pótszerek közül a gyógyszerek mellett a szerves oldószerek előfordulása a leggyakoribb. A szerves oldószerek, mint a ragasztók alapanyagai, a szipuzás kellékei. Áruk és elterjedt használatuk lehetővé teszi, hogy gyerekek és fiatalok korlátlan mértékben férjenek hozzá.

R. J. 28 éves férfit holtan találták az utcán, lakása ablaka alatt. A halál magasból való lezuhanás következtében politrauma, traumás sokk miatt állt be. Környezete elmondta, hogy a férfi rendszeresen szipuzott, ilyenkor úgy érezte, „ő egy madár és szállnia kell”. Szobájában egy zacskóban folyékony, szerves oldószerre jellemző szagú folyadékot találtak. A toxikológiai vizsgálat xilol, toluol és benzol szerves oldószerek szervezeti jelenlétét igazolták.

K. D. L. 19 éves férfit a budai hegyekben egy szikla lábánál találták holtan. Halálának oka magasból való lezuhanás, traumás sokk volt. A helyszíni vizsgálat öngyilkosságot valószínűsített.

A környezet előző este nem észlelt semmi különösét a fiatalember viselkedésén. A megkérdezettek szerint összesen egy üveg sört fogyasztott el. A laboratóriumi vizsgálat szerint a véralkohol koncentráció nulla volt, ugyanakkor a véraceton és keton érték a súlyos tudatzavarral járó rosszullétet elérő mértékű volt. Ezt az állapotot szerves oldószerek

belehelése mellett cukorbetegség miatti heveny anyagcserezavar is kialakíthatja. Az előzmények vizsgálata, az ismerősök kikérdezése és a beszerzett adatok a cukorbetegség gyanúját gyakorlatilag kizárták. A tüdő toxikológiai vizsgálata során a szerves oldószert kimutatni, típusát meghatározni nem sikerült. Kizárásos megállapításként került a boncjegyzőkönyv véleményi részébe, hogy a magasból való lezuhanás – baleset vagy az előző esethez hasonló repülési kísérlet – ismeretlen módon a szervezetbe került szerves oldószert okozta bódult állapotban történt.

Mellékletként megállapítást nyert, hogy a halált 10-12 órával megelőzően többféle altató- és nyugtatószer is került a férfi szervezetébe, ezek azonban a halál idején már nem befolyásolták, szervezetében nyomokban voltak jelen.

A szerves oldószerek belehelésével kapcsolatos halálesetek másik csoportja egyértelműen baleseti halálhoz vezet. A szájat és orrot befedő nylonzacskóban lévő szer belehelése során olyan fokú bódulat jöhet létre, amely alatt a zacskó eltávolítása lehetetlenné válik és a nedves, az arcra ragadó zacskó a lélegzést lehetetlenné teszi, míg végül a szituációból való menekülésre képtelen áldozat megfullad. Ez általában a magányosan szipuzókra jellemző. Csoportos használat esetén a kevésbé befolyásolt társak segítenek társukon, a nylonzacskót eltávolítják a légzőnyílásokról. Manapság az ilyen halálesetek igen ritkán fordulnak elő.

A tizenéves korokban pótszereket, gyógyszert, szerves oldószert alkalmazó fiatalok néhány év elteltével a narkómánia addig alkalmazott módjait gyerekesnek ítélik. Ekkor keresik meg annak módját, hogy az „igazi drogokhoz” hozzájussanak. Ez a folyamat indult meg Magyarországon az elmúlt néhány évben. A példák illusztrált haláleseteken a túladagolás lehet haláloki tényező. A legutóbbi időkben észleljük ezen jelenséget.

Cs. E. 21 éves nőt barátja találta holtan. Az áldozat kábítószerélvező volt, általában heroint használt. A vegyvizsgálat igazolta, hogy a halál opiátszármazék túladagolása miatt, heveny mérgezés következtében állott be. A vegyületet a könyökhajlatban észlelt tűszúrás nyom környezetének szöveteiből is sikerült azonosítani. Igen kis mennyiségben nyugtatószer szerkezeti jelenléte is észlelhető volt.

A kiragadott esetek önmagukban nem alkalmasak általános következtetés levonására. Mindeképpen figyelemreméltó azonban, hogy a környezet előtt milyen sokszor marad rejtve a függőségi állapotok kialakulása. Az esetek egy része azonban azt mutatta, hogy a környezet tudomással bírt a kábító- és bódítószert-függőségről, mégsem történt kísérlet megelőzésre vagy gyógyításra.

Az esetek bemutatásának célja nemcsak az volt, hogy a droggal kapcsolatos halál formáiról áttekintést nyújtsak. Egyetemi hallgató koromban a rendőrség ifjúságvédelmi munkatársaival közösen egy egyetemi hallgatókból álló csoportot szerveztünk, amely középiskolásoknak tartott a témában megelőzési célú előadásokat. Tapasztalatunk szerint az előadásban bemutatott esetekhez hasonló tragédiák ismertetése és bemutatása a fiatalok egy részéből azt a hatást váltotta ki, hogy úgy döntöttek, még egyszeri alkalommal, kipróbálás céljából sem nyúlnak ezekhez a szerekekhez.

KERESZTY ÉVA

Idős ember a családban

A család fogalma, struktúrája és szerepe különböző korokban és társadalmakban változott ugyan, lényege, alapvető feladata, a gyermekek és idősek védelme, ellátása azonban lényegében változatlan. A gyermekek és öregek ebben a vonatkozásban azonos kategóriába tartoznak, hiszen biológiai, fizikai és lelki adottságaik révén egyformán segítségre, védelemre, megértésre szorulnak. A látszólagos azonosság mögött azonban számtalan különbség is fellelhető, ami a két életkori csoport társadalmi megítélésében tükröződik legjobban.